

фінансових заходів, які за використання інноваційних підходів сприятимуть формуванню довготермінового потенціалу та забезпечать економічну привабливість та конкурентоспроможність території.

Саме реалізація низки означених питань, на нашу думку, дозволить місцевим громадам, у першу чергу сільських територій, стати спроможними у широкому розумінні та консолідувати власні наявні ресурси для вирішення питань місцевого значення, підвищити роль органів місцевого самоврядування у підтримці розвитку громадянського суспільства, а також ініціювати конкретні зміни, спрямовані на надання більших повноважень місцевим громадам та виокремлення механізмів успішного місцевого розвитку.

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

*Перебийніс В.І., д.е.н., професор, Полтавський університет
економіки і торгівлі,*

*Малиш М.Н., д.е.н., професор, Санкт-Петербурзький державний
аграрний університет,*

*Перебийніс Ю.В., Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Подальший розвиток аграрного сектора економіки нерозривно пов'язаний із забезпеченням функціонування сільської місцевості [1].

Сільська територія, на наш погляд, – це частина території, що визначається протяжністю, площею, природно-економічними умовами, де може здійснюватися переважно сільськогосподарське виробництво і можуть бути розташовані населені пункти.

Згідно з Державними будівельними нормами ДБН Б.2.4-1-94 «Планування та забудова сільських поселень» сільські населені пункти поділяють на селище, село, хутір. Проблематичним залишається статус селища міського типу, яке займає проміжне

місце між сільським населеним пунктом і містом. Зазначимо, що в Україні значна кількість районних центрів має статус селища міського типу. Водночас такі селища на своїй території можуть мати не тільки підприємства промисловості, побуту, але й сільського господарства. Зокрема, селище міського типу Котельва Полтавської області (районний центр Котелевського району, 12 тис. жителів) має за основні підприємства, що забезпечують населення роботою, сільськогосподарські виробничі кооперативи «Батьківщина», «Дружба» та ТОВ «Агрофірма «Маяк», які формують понад половину валового продукту цієї галузі зазначеного району. Тому, виникає закономірне питання щодо приналежності зазначених селищ міського типу до сільської місцевості.

Особливістю сільської поселенської мережі є те, що вона значною мірою залежить від розвитку сільськогосподарського виробництва. Проведені дослідження свідчать, що укрупнення колгоспів в 60-70-ті роки минулого століття стало початком відмирання так званих «неперспективних» сіл та у геометричній прогресії сприяло міграції сільської молоді в міста.

Реформування аграрної економіки в період з 90-х років ХХ ст. до нашого часу на перший план виносило питання переведення сільськогосподарського виробництва на ринкові засади господарювання. Отже основним ставала економічна доцільність функціонування тих чи інших організаційно-правових форм господарювання. Водночас «на завтра» відкладалися соціальні питання. Сьогодні, як вважають дослідники, «однією з фундаментальних проблем економічної науки є розроблення теоретико-методологічних засад комплексного і збалансованого розвитку аграрного сектора економіки і сільських громад як єдиної агросоціальної системи» [2].

Джерелом розвитку сільських територій, з одного боку, є господарські суб'єкти, які забезпечують працевлаштування сільських мешканців, формують основні податкові надходження і цим сприяють підтриманню чи навіть розвитку соціальної інфраструктури. З іншого боку, очевидно, певний фінансовий вклад

має здійснювати держава, особливо в депресивних районах. Окрім того, на державу інституціональна теорія накладає важливі функції державного регулювання соціально-економічних процесів на селі, що мають здійснюватися через інститути та інституції, які повинні ефективно функціонувати.

Не зважаючи на чисельні недоліки соціальної моделі держави (зростання боргових зобов'язань держави, збільшення соціальної диференціації, загострення екологічних проблем, рух соціальної активності окремих верств населення до радикалізму, корупція), її інститути в цілому забезпечили економічний і соціальний розвиток західноєвропейських країн у період після Другої світової війни до наших днів.

Сільське господарство (відповідно й сільське населення) потерпає від так званих «провалів ринку», які час від часу виникають внаслідок неспрацювання традиційних ринкових законів, зокрема, на ринку праці. Про це свідчить і те, що впродовж останніх 15-20 років більшість випускників сільських шкіл поповнюють лави вищих навчальних закладів, у той же час як через недобори постає питання про існування окремих сільських профтехучилищ, які готують кадри механізаторів та інших фахівців для села. Тому держава має удосконалювати свої інститути з тим, щоб соціальна держава могла обмежувати зазначені провали ринку, забезпечуючи розвиток сільської місцевості.

Як один із напрямків удосконалення інституційного забезпечення розвитку сільських територій є застосування програмно-цільового підходу. Очевидно, координатором розробки відповідних програм має бути міністерство економічного розвитку і торгівлі України, а до формування програми мають залучатися інші міністерства і відомства, зокрема, міністерство аграрної політики і продовольства, наукові установи, вищі навчальні заклади.

До першочергових напрямків удосконалення інституційного забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій варто віднести такі: удосконалення державного регулювання доходів сільського населення, зокрема, оплати праці сільськогосподарських працівників, підвищення її рівня до

середнього по країні; розробка й реалізація державних програм із розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, благоустрою сільських населених пунктів; застосування програмно-цільового підходу як інструмента державного регулювання розвитку сільських територій.

Література: 1. Перебийніс В.І. Державне регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій / В.І. Перебийніс, В.І. Гавриш, Ю.В. Перебийніс // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2014. – №1. – С. 79-84. 2. Гець В.М. Яке майбутнє у соціальної держави? // Економіка України. – 2013. – №7 (620). – С. 4-20.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*Крюкова І.О., д.е.н., доцент,
Одеський державний аграрний університет*

Генеральною стратегічною метою розвитку агропромислового виробництва України є формування сприятливих передумов для забезпечення гармонійного поєднання економічних, соціальних і екологічних інтересів суспільства. Нехтування соціального чинника та потреб мешканців сільських територій протягом останніх 25 років призвели до фактичного руйнування соціальної інфраструктури села, активізації міграційних процесів серед працездатного населення, різкого зниження рівня духовного і матеріального добробуту сільського населення. Такі негативні тенденції в стратегічній перспективі здатні призвати до занепаду системо утворюючого сектору національної економіки, якою сьогодні офіційно визнана аграрна галузь.

Сутність категорії «соціально-економічний розвиток сільських територій» ми бачимо у безперервному послідовному процесі якісних змін у життєвому рівні сільського населення, які призводять до зростання реальних можливостей населення задовольняти свої матеріальні і нематеріальні потреби та